

Terörizmin Hedef ve Taktiklerine Dair Kısa Değerlendirme

“

Geriyeye dönük okumalarla 1. yüzyıla kadar götürülen, bilinen terörizm tarihi, esas itibarıyla uygulamaları veya bir diğer ifadeyle Modus Operandi'si bakımından önemli ölçüde benzer eylem tarzlarından oluşmaktadır.

”

Dr. Göktuğ Sönmez

*Güvenlik Çalışmaları
Direktörü, ORSAM*

Terörizm, literatüre kavram olarak Fransız Devrimi sonrası girmiş olmakla birlikte çok daha öncelerden bugüne gelen, insanlığın her dönemde güvenlik iklimini tehdit eden temel sorunlardan biri olmuştur. Geriyeye dönük okumalarla 1. yüzyıla kadar götürülen, bilinen terörizm tarihi, esas itibarıyla uygulamaları veya bir diğer ifadeyle Modus Operandi'si bakımından önemli ölçüde benzer eylem tarzlarından oluşmaktadır. Bunda insan psikolojisi, devlet sistematiği, bireyin sistemle ve otoriteyle ilişkisi, güvenlik arayışı ve özgürlüklerine olan düşkünlüğünün zaman içerisinde dönemsel değişikliklere uğramakla birlikte süreklilik arz eden pek çok bileşeni ol-
ması rol oyna-

mıştır. Bir diğer ifadeyle bireyin psikolojisi, ekosistemi ve devletin güvenliği sağlama ve bunu sağladığını gösterme pratiklerinde görülen tarihsel süreklilikler, terörizmin hedef ve taktik seçiminde tekrar eden araç ve yöntemleri de beraberinde getirmiştir.

Sembolik Hedefler, Fay Hatları ve Sivil Hayatın “Rutinini Bozmak”

Bu kapsamda sıkça tekrarlayan hedef seçim stratejileri ve nihai amaca götüren ana taktiksel yollar göze çarpmaktadır. Mevcut düzenin değiştirilmesine yönelik süreçte terör örgütleri psikolojik darbenin önemini ilk çağlardan beri anlamış, bu kapsamda sembolik hedeflerin seçilmesi yoluna gitmişlerdir. Burada sembolik hedefler; bir devletin, karşı görüşün ya da yapılanmanın önde gelen figürleri olabileceği gibi sembolik anlamı olan, kültürel kodlara işlemiş sembolik yapılara da saldırılar düzenleyebilir. Sembolik figürlerin hedef seçilmesi en temel terörist eylem biçimlerinden olmuş, daha 1. yüzyılda Sicariî'ler

Romalı askerî ve sivil yetkilileri hedef almış; arkasından gelen yıllarda terörün değişmeyen eylem biçimlerinden biri olan sivil ve silahlı yüksek kademeli kişilerin kaçırılması/öldürülmesi yoluyla mesajını vermek üzere kurulmuştur ki yakın tarihten ve ülkemize dair olarak ASALA terörünün Türk diplomatları hedef alması da benzer örnekler olarak verilebilir.

“

Siyasi figürler, askerî figürler, uluslararası şirketlerin yöneticileri ve ülkede barış koşullarında konuşlu bulunan yabancı ve/ya uluslararası örgütlerin askerî ve sivil yetkilileri ile diplomatlar da hedef listesinde muhtemel figürler arasında yer alır.

”

Sembolik yapılar bağlamında ise anarşist terörün öncülerinden sayılan Ludditlerin Sanayi Devrimi'ni takiben tekstil makinalarına saldırıları ve akabinde bugüne kadar gelen “kamu mallarına saldırının ve vandalizmin” de bir terör biçimi olduğu yönünde terörizmin tanımına yapılacak olan eklemeler, sembolik yapıların dönemselsel olarak değişiklik gösterebilecek, tarihsel kodlarla birlikte günün değerleriyle özdeşleşmiş yapılar olabileceğini göstermiştir ki böylesi bir algının en önemli tezahürlerinden bir diğeri de 11 Eylül saldırılarında Dünya Ticaret Merkezi'nin hedef alınması olmuştur. 1993 yılında ilk kez hedef alınan yapıya saldırının ikinci kez denemesinin arkasında, yapının ABD emperyalizmi ve Batı tahakkümünü simgelediği algısı önemli olmuştur. Kültürel olarak

sembolik yapıların hedef alınması bağlamında ise pek çok örnekten biri IŞİD'in Foco stratejisini harekete geçirir biçimde el-Askeri Camii saldırısı ve bunun üzerinden Şii-Sünni ayrışmasını körükleyerek hem cepheyi genişletme hem de toplumsal farklılıkların altını çizme çabasıdır.

Siyasi figürler, askerî figürler, uluslararası şirketlerin yöneticileri ve ülkede barış koşullarında konuşlu bulunan yabancı ve/ya uluslararası örgütlerin askerî ve sivil yetkilileri ile diplomatlar da hedef listesinde muhtemel figürler arasında yer alır. Yapılar anlamındaysa, kültürel olarak bulunulan ülkede/bölgede veya küresel ölçekte yankı uyandırabilecek etnik, dini, mezhepsel sembollerin yanı sıra çok uluslu şirket binaları, ticaret merkezleri, askerî karargahlar, emniyet müdürlükleri vb. seçilebilir. Bu iki noktayı örnekler biçimde Kızıl Tuğaylar tarafından Fiat-Siemens yönetici kadrosunun ve İtalya'da görevli ABD subaylarının hedef alınması da bir rastlantısal seçim olmaktan uzaktır. İlâveten, yine psikolojik etkiyi de artırıcı biçimde “sosyal rutin” üzerine gerçekleştirilen saldırılar da sıkça görülmektedir. Toplumun gündelik hayatta düzenli biçimde kullandığı araçlar, kurumlar ve yapılar üzerine saldırıları temel alan bu anlayışla toplumda bu düzenli kullanımın ve rutinin artık sürdürülemez olduğu imajı oluşturularak bireyleri sindirmek ve bu eylemlerle potansiyel destekçilere güç gösterisi yapmak mümkündür. Toplu taşıma araçlarından okullara, hastanelere, toplantı mekanlarına ve restoranlara kadar uzun bir liste bu anlamda muhtemel hedefler olarak

karşımıza çıkabilmektedir. Irak'ta Karada mahallesine yapılan IŞİD saldırısından TAK'ın, Türkiye'de toplu taşıma araçlarına gerçekleştirdiği eylemlere, IŞİD'in Ankara saldırısından uçak kaçırma eylemlerine bakıldığında bu eğilim kendisini göstermektedir. İlk çağlardan beri Haçlı Seferleri'ndeki gibi tarım arazileri ve yollara yönelik saldırıların hem savaşların hem savaş öncesi ve sonrası yıpratma süreçlerinin parçası olmasından özellikle 2. Dünya Savaşı'nda karşılaşılan Dresden'deki gibi şehir bombalamalarına kadar devletlerin tarihsel süreçteki psikolojik etki hedefleyen kimi eylemlerinin de doğrudan insanoğlunun rutine olan tutumu ve rutin bozulduğunda oluşacak tepkisini odağa aldığı söylemek mümkündür.

Eylem Yoluyla Propaganda

Alman Anarşist Dergisi Freiheit'te Johann Most'un “Teröristlere Öğütler” başlıklı yazısında “eylemlerin yol açtığı yankı kadar önemli olduğu” ve bundan dolayı “salt eylemi değil, propaganda aracı olarak eylem” önermesi bu anlamda öncü söylemlerden biridir. Eylem yoluyla propaganda, saldırının sonrasının da planlanması, bilgilendirme kanallarının ya örgüt tarafından doğrudan etki altına alınması ya da örgütün kendi kanalları aracılığıyla bilgi havuzuna gerekli girdileri sunmasını gerektirmekte; saldırıyı, öncesi ve sonrasıyla planlama açısından çok daha komplike hale getirmektedir. Eylem ancak doğru bir eylem sonrası propaganda süreciyle beslendiğinde yerine ulaşmış sayılır ve bu süreç saldırının en az kendisi kadar önemli adde-

dilir. Eylem yoluyla propaganda yönetiminin etkisinin artışı ve literatüre girmesi içinse 19. yüzyıla kadar beklemek gerekecektir. Adım adım telgraf, gazete, bildiri gibi daha konvansiyonel araçların artışı ve yaygınlaşmasıyla önem kazanan propaganda, iletişim ve bilişimde ardi ardına gelen devrimsel adımlarla özellikle internetin ve daha önemlisi sosyal medyanın atılımıyla başka bir boyuta ulaşmıştır. Bir gazete bildirisi ya da radyo açıklamasıyla eylem sahiplenme ve örgütün “dava”sını aktarma süreçlerinden sonra önce TV eylem yoluyla propaganda bağlamında yeni bir kapı açmış, ardından online dünya örgütlere tarihteki öncülerinin hayal dahi edemeyeceği bir etki alanı sunmuştur. “Unabomber” olarak bilinen Ted Kaczynski, New York Times ve Washinton Post’ta 1995’te meşhur manifestosunu yayımlatırken, Brezilya’daki Ulusal Kurtuluş Hareketi ve MR-8 1969’da kaçırdığı ABD büyükelçisini serbest bırakmak için manifestosunun radyoda yayınlanması koşulunu getirirken ya da “Çakal Carlos” olarak bilinen Ilich

Ramirez Sanchez 1975’teki OPEC krizinin TV kameraları gelene kadar sürdürürken bu faktörü hep göz önünde bulundurmuş; eylemlerinin etkisini artırmak adına dönemin kendilerince en etkin/erişilebilir araçlarını kullanmaya gayret etmişlerdir.

Bununla birlikte dezenformasyon ve algı yönetimi imkânı da sunan bu araçlar, eylem yoluyla propaganda fikrinin öncü teorisyen ve uygulayıcılarının hayal dahi edemeyeceği bir etki alanı oluşturmuştur. Bununla birlikte mücadele bağlamında da aktörlere bu araçlar üzerinden yeni stratejiler dizayn etme ve örgütlerin inovatif yöntemlerine cevaben zamana karşı yarışma mecburiyeti getirdiği söylenebilir ki bu işin, ayrıca ele alınması gereken farklı bir boyutudur. Özellikle Anarşist terörizmin gücünün doruğunda olduğu dönemde devletlerin önde gelen figürlerine gerçekleştirilen eylemler hem propaganda bağlamında oluşturdukları yankı itibarıyla eylem yoluyla propagandanın hem de bizihi bu kişilerin konumu itiba-

riyla sembolik hedef seçiminin önemli örneklerini vermiştir. Rus Çarı 2. Alexander, Macaristan İmparatoriçesi Elizabeth, İtalya Kralı 1. Umberto ve ABD Başkanı McKinley’in öldürülmesi bu anlamda en yankı uyandıran hamlelerden olmuştur.

“
Irak işgalini takip eden yıllarda İngiltere ve İspanya’nın koalisyondan koparılmasını amaçlayan ve el-Kaide tarafından üstlenilen Londra ve Madrid bombalamaları hem diğer aktörlerin Irak Savaşı’na dahiline gözdağı vermiş hem bu saldırıların bahsi geçen ülkelerdeki seçimler öncesi gerçekleştirilmesi yoluyla bu ülkelerin Irak’tan çıkmasını hedefleyerek stratejik zamanlamanın önemine dikkat çekmiş hem de örgütün Batı’daki varlığının 11 Eylül’den sonraki en önemli göstergeleri haline gelmiştir.”

Hedef Kitleyi Belirlemek ve Stratejik Zamanlamalar

Örgütlerin eylemlerinde öncelendiği profillere bakıldığında ise ilk olarak genel olarak siyasi iklimle doğrudan teması olmayan, herhangi bir siyasi, ideolojik, dini, etnik angajmanı merkeze almayan kişiler ana profil kalemlerinden biridir. Bu kişilerin örgütün “mücadele” ettiği konuyu anlaması, içerisinden destekçilerin çıkması ve/ya örgüte karşı pozisyon alanların güvenlik sağlamadığı gerekçesiyle sistemle arasında fay hattı oluşturulması öncelenir.

“

Hem hedeflere hem de hedef seçimine dair verilen örneklerin çok daha fazla artırılabilceği bu inceleme, terörün hedeflerinin yapısal ve içeriksel değişikliklere uğramasına karşın hareket tarzının insanın doğasındaki temel bazı konforlara ve insan-sistem ilişkisindeki kimi fay hatlarına odaklı olarak bir süreklilik gösterdiğini ortaya koymaktadır.

”

Farklı coğrafyalarda yakın tarihli/eş zamanlı eylemler ise bu noktada çarpan etkisi oluşturabilir. Örneğin, Irak işgalini takip eden yıllarda

İngiltere ve İspanya'nın koalisyon-dan koparılmasını amaçlayan ve el-Kaide tarafından üstlenilen Londra ve Madrid bombalamaları hem diğer aktörlerin Irak Savaşı'na dahiline gözdağı vermiş hem bu saldırıların bahsi geçen ülkelerdeki seçimler öncesi gerçekleştirilmesi yoluyla bu ülkelerin Irak'tan çıkmasını hedefleyerek stratejik zamanlamanın önemine dikkat çekmiş hem de örgütün Batı'daki varlığının 11 Eylül'den sonraki en önemli göstergeleri haline gelmiştir. IŞİD'in özellikle 2015-2016 yıllarında Batı'daki eylemleri de benzer bir amaca dikkat çekmekte; farklı ülkelerde nispeten küçük hücre yapılanmalarıyla gerçekleştirilse dahi yekünde saldırıların bir örgütün küresel güce sahip ve her

an her yerde eylem yapabilir yetkinlikte olduğu izlenimini vermesine imkan tanımaktadır.

Hem hedeflere hem de hedef seçimine dair verilen örneklerin çok daha fazla artırılabilceği bu inceleme, terörün hedeflerinin yapısal ve içeriksel değişikliklere uğramasına karşın hareket tarzının insanın doğasındaki temel bazı konforlara ve insan-sistem ilişkisindeki kimi fay hatlarına odaklı olarak bir süreklilik gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte her çağda değişen araçlar, sürat, imkanlar ve yenilikçi araçlara hızlı adapte olma kabiliyeti, temelde benzer yöntemler kullanılsa dahi mücadelenin daha kolay ya da tahmin edilebilir hale gelmesini önemli ölçüde engellemektedir. ■